

SERFŐZŐ ZOLTÁN

Az NPP és az 1945–1946-os infláció

Az Ideiglenes Kormány 1944. december 22-i megalakulásától a forint 1946. augusztus 1-jei bevezetéséig kormányzati pozícióban levő 4 párt közül elsőként a Nemzeti Parasztpártról jelent meg monográfia a magyar történetírásban.¹ Tóth István szintézisének elkészítését a mai Politikatörténeti Intézet archívumában található, rendezett, jól kutatható NPP-iratanyag tette lehetővé. Utólag is elismerve a szerző vitathatatlan historiográfiai érdemeit, lassan 4 évtized távlatából 2 megjegyzést mégis tehetünk munkája kapcsán. Egyrészt szerencsésebb lett volna, ha ez a mű nem előzi meg 3 évvel Balogh Sándor filológiaiailag igen precíz, részletes, mindmáig megkerülhetetlen alaponográfiaját, valamint Vida Istvánnak az FKGP-ről szóló könyvét.² Másrészt Tóth István monográfiája lényegében semmilyen támpontot nem ad a címben jelzett témához szinte kizárólagosan politikatörténeti, s annak is mai szemmel nézve helyenként kissé sematikus szempont-rendszere miatt. Hasonlóképpen elsősorban eszme-, művelődés- és politikatörténeti jellegű művek Benkő Péter, N. Szabó József és Szirtes Gábor munkái is.³

A Nemzeti Parasztpárttal kapcsolatos szakirodalom – az egyes szerzők érdeklődési körén túlmenően – objektív okok miatt sem fókuszálhatott a párt gazdaságpolitikájára. A párt primer levéltári forrásaiban szinte elvétve lehet találni gazdasági, pénzügyi vonatkozású anyagot. Ilyen jellegű önálló fondok – szemben a másik 3 koalíciós párt iratanyagával – nem maradtak ránk, ráadásul a párt vezető testületeinek üléseiről készült jegyzőkönyvek áttanulmányozása is csak igen csekély eredményt hozhat a kutató számára. Ugyanakkor a történeti gondolkodásunkban némi joggal, de kissé egyoldalúan a főleg szegény-, illetve kisparaszti származású népi írók által félmjelzett, „humángondolkodás-centrikus”-nak tartott pártelit nem nélkülözötte a gazdasági szakembereket. A teljesség igénye nélkül Farkas Ferenc, Kárász

---

¹ TÓTH ISTVÁN: A Nemzeti Parasztpárt története 1944–48. Bp. 1972.

² BALOGH SÁNDOR: Parlamenti és párharcok Magyarországon 1945–47. Bp. 1975., illetve VIDA ISTVÁN: A Független Kisgazdapárt politikája 1944–47. Bp. 1976.

³ BENKŐ PÉTER: A Nemzeti Parasztpárt és a szocializmus. Bp. 1988.; N. SZABÓ JÓZSEF: A Nemzeti Parasztpárt és a kultúra. Nyíregyháza 1994.; SZIRTES GÁBOR: A „gatyás kommunisták?": A Nemzeti Parasztpárt Baranyában. Pécs 1993.

Artúr, Adorján János, S. Szabó Ferenc és Jócsik Lajos nevét lehet kiemelni. Horváth János közgazdászprofesszor, az FKGP 1947 januárjában tartott országgyűlési képviselője szerint a „Nemzeti Parasztpártnak Farkas Ferenc volt a fő gazdaságpolitikusa, annak ellenére, hogy a pártban volt néhány közgazdaságtanhoz értő rangos szakember... Köztük azonban nem volt annyi csatározás, mint a Független Kisgazdapárt politikusai között”.⁴

Horváth János Farkas Ferencnek a párton belüli szerepéről tett megjegyzését egy viszonylag korán keletkezett eredeti dokumentum erősíti meg. Az NPP Intéző Bizottságának 1945. április 28-i ülésének jegyzőkönyve szerint Erdei Ferenc annak a véleményének adott hangot, hogy az Ideiglenes Kormányban nincsen komoly gazdasági programja, s ezért a kormánypártoknak konkrét javaslatokkal kellene előállniuk. Erdei szerint elsőként az MKP állt elő egy ilyen tervvel, amelyet ő az ülésen átadott az NPP IB-nak.⁵ Erre Farkas Ferenc reagált egy saját pénzügyi javaslattal, amelynek tartalmát a jegyzőkönyv nem rögzítette. Az Intéző Bizottság 2 határozatot fogadott el ezen ülésen az adott témával kapcsolatban. Egyrészt az NPP gazdasági természetű javaslatait sürgősen dolgozza ki a gazdasági munkaközösség, Farkas Ferenc vállalja el a munka irányítását. Másrészt a kormány mellett felállítandó gazdasági tanácsba állandó tagként Farkas Ferencet, póttagként Kárász Artúrt delegálja a párt.⁶

Szembeötlő, hogy az 1945 tavaszi kibontakozás időszakában az NPP két említett, gazdasági-pénzügyi kérdésekben elismert szakértője egyaránt polgári származású politikus volt. 1945. augusztus 31-én a Magyar Nemzeti Bank elnöke Kárász Artúr lett, „aki a harmincas évek elejétől már a jegybankban dolgozott, és kellő szakmai ismerettel, tapasztalattal, nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett.”⁷ Bár az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választások után november 14-től a kisgazdapárti Oltványi Imre lett az MNB elnöke, Kárász Artúr 1946. augusztus 9-ig a jegybank egyik igazgatójaként továbbra is fontos pozíciót töltött be annak irányításában. Ráadásul az MNB főtanácsában az NPP részéről 1945. augusztus 24-től jelen volt Farkas Ferenc is, úgy is mint az Országos Földhitelintézet elnöke.

---

⁴ „Aki nem ír, hanem úr” Bisztrai Farkas Ferenc emlékezete. Bp. 2007. 17.

⁵ Politikatörténeti Intézet Levéltára (továbbiakban: PIL) 284–13. ö.e.

⁶ Uo.

⁷ BOTOS JÁNOS: A Magyar Nemzeti Bank története II. Bp. 1999. 352.

A Nemzeti Parasztpárt gazdasági kérdésekben elismert vezetőinek az infláció kapcsán kifejtett nézeteit nem elsősorban levéltári források alapján lehet rekonstruálni. Az utókor szerencséjére viszonylag számos, a történész szakma által többnyire szekundérnek tekintett sajtóforrás maradt ránk. A párt központi napilapjában, a Szabad Szóban 1945 októberétől a forint bevezetéséig több cikk, riport, tudósítás foglalkozott a pénzromlás, majd a szanálás és a pénzügyi stabilizáció problémáival. Ezek közül az első a Kárász Artúrral készített interjú, amely a lap szeptember 30-i számában jelent meg. Ebben az MNB parasztpárti elnöke hangsúlyozta, hogy „A költségvetési egyensúly teljes helyreállítása különböző okokból ma még nem lehetséges, az infláció menetének lassítása viszont létérdekünk.”⁸ Ezt Kárász a célhitelek erős, a kormány és az MNB szakértőiből alakult bizottság kontrolljával tudja elképzelni, hogy „...csak annyi fizetőeszköz kerüljön a gazdaság vérkeringésébe, amennyi a rendelkezésre álló anyagi és munkaerőforrások munkába állításához és munkában tartásához szükséges”. Magyarán a jóvátételre dolgozó, valamint a helyreállítási munkákat végző vállalatok minél kevesebb fedezetlen hitelt kapjanak, a bankóprés minél mérsékeltebben működjön. A külső feltételek vonatkozásában Kárász szerint elengedhetetlen a „Szovjetunió megérett magatartása”, valamint a „többi országgal való kapcsolatok felvételére” törekvés, főként a „hatalmas erőforrásokkal rendelkező nyugati országok” irányában. Az MNB elnökének ugyanakkor nem voltak illúziói, az interjú végén kiemelte, hogy „A gazdasági egyensúly helyreállítása nélkül, vagy legalább erre irányuló erőfeszítések nélkül külföldi kölcsönökre nem számíthatunk”.

A Szabad Szó október 14-i számának vezércikkében Farkas Ferenc foglalkozott az infláció kérdésével. A drágulás okaiként – eredeti módon – többek között a fogyó készleteket és a bizalmi válságot jelölte meg. Az első kapcsán a lényegre mutatva húzta alá, hogy „...az államháztartás nemcsak nincsen egyensúlyban, de az adóbevételek egy kis töredékét sem fedezik annak az összegnek, amelyek az államháztartás gépezetét fenntarthatnák”.⁹ Farkas ezután kissé meglepő módon leszögezte, hogy „...a bankóprés mégsem olyan mértékű, mint ezt a közvélemény visszatükrözi”. Jobb propagandával a pengő iránti bizalom helyre állítására kellene törekedni. Kitért a spekuláció kérdésére; itt polgári származású, az MKP-val gyakran szembe

---

⁸ Szabad Szó 1945 szeptember 30. Az infláció menetének meglassítása létérdekünk.

⁹ Szabad Szó 1945 október 14. Jobb pénzügyi politikát!

helyezkedő politikusként is lényegében a kommunista frazeológiát használta, mondván, hogy „A spekuláció könyörtelen, akár halálbüntetéssel szankcionált letörése nélkül nem lehet a folyamatot megállítani.”

A cikk fő mondanivalójában viszont lényegi kérdésre tapintott rá. Eszerint „Pénz-és gazdaságpolitikánk legfőbb és legnyomasztóbb akadálya a jótételi kötelezettsége.” Magyarországnak mindenképpen haladékot kellene kérnie: „Meg vagyunk győződve arról, hogy szövetségeseink ismerik becsületes szándékainkat, és nem fogják haladékkérésünket kötelezettség alóli kibúvásnak tekinteni... E téren egyetlen lehetőségünk, ha kormányzatunk szépítés nélkül feltárja helyzetünket és a kötelezettség teljesítésére egy év haladékot kér.”

Lényegében hasonló gondolatsort fejtett ki Kárász Artúr az MNB főtanácsa előtt október 23-án, kiemelve, hogy „A jótételi és egyéb vele összefüggő terhek a jelenlegi költségvetésnek több mint 50 százalékát teszik ki. Ennek a kötelezettségnek a teljesítésére moratóriumot kell kérnünk...mert az alig 50 százalékra csökkent nemzeti jövedelem mellett a jótételi és egyéb hasonló természetű terhek elviselhetetlenek.”¹⁰ Kárász viszont az előbbi gondolatmenetet ezúttal nem kötötte össze az inflációval, amely szerinte „...az utóbbi hetekben rendkívüli módon meggyorsult és amilyen ütemben nő a fedezetlen vásárlóerő, majdnem olyan gyors ütemben zsugorodik a javak mennyisége. Ennek tulajdonítható az a szomorú jelenség, ... hogy az inflálódott valuta önmagát kapcsolja ki a forgalomból”. Kárász aggódva állapította meg, „Ez a pillanat már közel van, és ennek szomorú konzekvenciái lesznek.”

A nemzetgyűlési választási kampány során a párt propagandájában – ha nem is elsődleges hangsúllyal – természetesen teret kapott az infláció kérdése. Az október 30-i budapesti választási nagygyűlésen a szónokok közül Farkas Ferenc tért ki erre beszédében. Itt hangoztatta először az általa később többször is evidenciaként kezelt megállapítást, amely szerint augusztus–szeptember folyamán történelmi hibát követett el a hatalmon lévő koalíció, mondván, hogy „...elmulasztottuk a szigorú készletgazdálkodás bevezetését.”¹¹ Azonnali megoldásként szigorú árpolitikát és készletgazdálkodást javasolt, mivel a pénzfedezet és a szükséges adóbevételek hiánya, valamint az a tény, hogy hazánk a feketézők paradicsoma lett, csak tovább fokozhatja a pénzromlás ütemét. A párt bázisának és a választási gyűlés jellegének

---

¹⁰ KÁRÁSZ ARTÚR: 80 év alatt a Föld körül. Bp.–Párizs 1990. 86.

¹¹ Szabad Szó 1945 október 30. A Nemzeti Parasztpárt harmadik budapesti nagygyűlése.

megfelelően Farkas kiemelte, hogy az áremelkedésekről a legkevésbé sem a parasztság tehet.

A párt vezető sajtóorgánumának november 2-i száma az első oldalon közölt interjút Kovács Imrével, az NPP főtitkárával A Nemzeti Parasztpárt nagyszabású terve a gazdasági katasztrófa elhárítására – kissé bombasztikus – címmel. A nyilvánvalóan választási céllal készített, közérthető, ám igen leegyszerűsítő riportban Kovács szerint „A pénzszaporítás legfőbb oka az állam óriási pénz-szükséglete, amelynek csak egy kis hányadát tudja adóbevételekből fedezni.”¹² Ezért csökkenteni kellene az állami kiadásokat és növelni az adóbevételeket. Ehhez pedig elengedhetetlenül szükséges a kötött gazdálkodás bevezetése.

Ismeretes, hogy a november 4-i nemzetgyűlési választásokon az NPP a szavazatok 6,87%-ával a 4 koalíciós párt közül a legszerényebb eredményt érte el. Ebből következően mindössze 1 miniszteri és 3 politikai államtitkári posztot kaphatott a II. világháború utáni első legitim magyar kormányban. Ráadásul a koalíciós egyeztetések, azaz igen éles politikai csatározások során a párt a vallás és közoktatási tárcáért szállt síkra, végül sikerrel, nem kis mértékben Kéthly Anna visszalépése miatt.¹³ Ez azonban többek között az a következménnyel járt, hogy az MKP kezdeményezésére, annak politikai céljaiból létre hozott Gazdasági Főtanácsban, amely 1945 decemberétől gazdaságpolitikai irányító csúcsszerveként játszott meghatározó szerepet, nem kapott helyet parasztpárti politikus. Amíg a másik két kormánypártnak az SZDP-nek és az FKGP-nek valamelyest volt módjuk az MKP által kezdeményezett pénzügyi stabilizációs politika befolyásolására (lásd a szociáldemokrata Kemény György vagy a kisközgazda Rácz Jenő tevékenységét), addig az NPP esetében ez kevéssé bizonyítható. Az MKP Politikai Bizottságának 1946 február 16-i ülésén elfogadott, majd nyilvánosságra hozott stabilizációs programját természetesen az NPP sem hagyhatta figyelmen kívül. Erre bizonyíték Farkas Ferenc 2 cikke a Szabad Szó február 24-i, illetve március 1-jei számában.¹⁴ A február 24-i számban megjelent írás egy 3 hasábos vezércikk. Ebben Farkas kifejtette, hogy az „infláció elsősorban ter-

---

¹² Szabad Szó 1945 november 2. A Nemzeti Parasztpárt nagyszabású terve a gazdasági katasztrófa elhárítására.

¹³ BALOGH SÁNDOR: i. m. 107–108.

¹⁴ Szabad Szó 1946. február 24. Bérpolitika és megélhetés.; illetve 1946. március 1. Tervszerű gazdaságpolitikáz! Rövid összefoglalást ad CSICSKÓ MÁRIA: Egy igaz polgár a parasztpártban. Valóság 1991/ 1. szám. (Újra közölve: „Aki nem ír, hanem úr”, l. fentebb a 4. számú jegyzetben.)

melési probléma. Stabil pénzrendszerrel addig nem beszélhetünk, amíg termelésünk fogyasztási szükségleteinkkel ismét egyensúlyba nem kerül ... pénzünk állandóságát akkor tudjuk megvalósítani, ha a jóvátételi kötelezettségen túl, a Vörös Hadsereg ellátásán túl, termelésünk eléri legalább csökkentett fogyasztásunk mutatóit.”¹⁵ Csakis ekkor hozható egyensúlyba az államháztartás s válik szükségtelemmé a fedezetlen hitelkibocsátás és a felporgetett bankóprés. Az inflációs folyamatok történeti okait Farkas az alábbiakban összegezte: „...termelésünk háborús gazdálkodásra való átállása, a németek és nyilas bérenceik által történt kifosztásunk, végül jóvátételi kötelezettségünk és a Vörös Hadsereg eltartása, amelyek belső fogyasztásunk rovására írhatók, határozottan jelentkeznek a magyar inflációban.” Farkas szerint jelenleg „ elsődleges életszükségleteink *is csupán 25–30 százalékgig eléghetők ki abból a készletből, amely fogyasztásra kerülhet.* (Valamennyi dőlt betűs rész az eredeti szövegbeli kiemelés. S. Z.) Ilyen nagymérvű hiánynál természetesen megsokszorozódik a kötött gazdálkodásra és pontos fejadagokra korlátozott fogyasztási gazdálkodás bevezetésének szükségessége.” A szerző elismerte, hogy a háború után a szétzúllott államapparátus miatt a kötött gazdálkodást nem lehetett bevezetni, de aratás után meg lehetett volna csinálni, ahogy azt az NPP javasolta, de „...a három ‚nagy’ párt nem ismerte fel állásfoglalásunk igazságát. ... Kötött bérlpolitika és szabad árlpolitika egyre csökkenő készletek mellett csak táptalaja lehetett az infláció gyorsulásának, mára már *...elérkeztünk a bérek és az árak eredménytelen versenyfutásához, amely már ... száguldás a csőd felé.*” A folyamatosan növekvő bérlköltségeket pedig csak kétféle módon képesek a vállalatok elviselni. Egyrészt azok, akik „bérlfizetési kötelezettségeiket átháríthatják a megrendelőkre, *sőt felszámítható rezsitételük arányosan nő a kifizetett bérlösszeggel. Ebbe a kategóriába tartoznak az összes jóvátételre dolgozó vállalatok.*” Másrészt pedig „...azok a vállalkozások, amelyek tisztességtelen vagy legalább is spekulatív módon előre megjártsszák a pengő várható elértéktelenedését.” Farkas kiemelte, hogy általában az agrárium, a számára oly fontos mezőgazdasági értékesítési, fogyasztási és termelési szövetkezetek egyik kategóriába sem tartoznak, így gazdasági ellehetetlenülés elé néznek.

Az NPP vezető gazdaságlpolitikusa március 1-jei cikkében már a kibontakozást elősegítő gazdasági lépésekre tett javaslatokat. Farkas egyetértett az államháztartás személyzeti költségvetésének csökkentésével, azaz a B-lista

---

¹⁵ Bérlpolitika és megélhetés.

bevezetésével, de csak azért „hogya saját hatáskörünkben elvégzett racionalizálások után, erkölcsi alapot teremtve léphessünk fel költségvetésünk további és tekintélyesebb tételének csökkentési igényével, a jóvátételi terhek enyhítésével.”¹⁶ Farkas szerint ez utóbbi kulcskérdés, egy őszinte helyzetfeltárás után újra kellene tárgyalni a jóvátételi szállításokat mind az ütemezés, mind a szállítások árszintje vonatkozásában. A jóvátétel egy ép, az 1938-as szinten lévő nemzetgazdaság esetén is minimum 6 évi megfeszített munkával lenne teljesíthető, ráadásul a mostani, aktuális világpiaci árszint figyelembe vételével. Ami az újjáépítés terheit illeti „ezek szintén inflációt előidéző faktorként jelentkeznek”, ezért „...mérhetetlenül szükséges olyan újjáépítési terv megalkotása, amely számol teljesítő képességünkkel.” Farkas szerint ennek egy 10 éves programnak kellene lennie az ország jelenlegi állapotából kiindulva. Fontos kérdés volt számára a termelés racionalizálása, a munkafegyelem javítása is. Ehhez azonban elengedhetetlen a korábbi cikében kifejtett, főleg a jóvátételre dolgozó vállalatok számára kedvező bérpolitika megváltoztatása úgy, hogy az utóbbiak munkabéreibek egy jelentős hányadát rezsiként ne háríthassák át a megrendelőre, azaz az államra. Farkas aláhúzta ezenkívül, hogy mivel „...termelési rendszerünk kapitalista jogrendbe ágyazottan működik, ezért határozottan világossá kellene tenni, hogy mely iparágakat akarja államosítani a politikai hatalom, a többiek így megnyugodhatnak.” Az NPP gazdaságpolitikusa egyébként nem volt ellene az államosításnak, a cikkben a szeszipar nacionalizálásának sikeres példáján keresztül mutatta be, hogy ez járható út lehet, de csak ha „...odáig megyünk el, amennyivel valójában meg is tudunk birkózni.” Ezzel egyértelműen óvott a túlállamosítástól, s egy vegyes tulajdonformák között működő gazdaság mellé tette le a voksát, hangsúlyozva, hogy az államosítási terveken „kívül eső szektorokat államosítási tervek emlegetésével ne nyugtalanítsuk.” A cikk végén a nemzeti parasztpárti politikus érthetően kiemelte, hogy „a kisbirtok rendszernek megfelelő új mezőgazdaság-politikát is kell teremtenünk.” Ez viszont végül is a különböző szövetkezeti formák megerősítésén kell, hogy nyugodjék. A cikk végén pedig Farkas fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy: „*Gazdaságpolitikai intézkedéseket, gazdasági megfontolások kell irányítsák, természetesen a mindenkori politikai szempontok figyelembe vételével.*”

---

¹⁶ Tervszerű gazdaságpolitikát!

Farkas Ferenc írásai egy a kor szintjén kiváló makrogazdasági ismeretekkel rendelkező, a történeti előzményeket és az adott helyzetet megfelelően bemutató szakemberről tanúskodnak. Ugyanakkor konkrétan szánt megoldási javaslatok megkezdésénél, a napi politika számára azonnal használható gyakorlati útmutatásokat csak kevéssé tartalmaztak. Az MKP Politikai Bizottságának május 8-i ülése után végső formát nyert stabilizációs tervezetéhez kapcsolódó írásos parasztpárti dokumentum – szemben az SZDP-vel és az FKPG-vel – nem maradt ránk. Az NPP a kommunista szanálási tervezetét a párt Politikai Bizottságának május 21-i ülésén tárgyalta. A jegyzőkönyv szerint az adott témához Farkas Ferenc, Jócsik Lajos és egy egymondatos közbevetés erejéig Veres Péter szólott hozzá. Farkas szerint csak az MKP-nak van szanálási terve, ezt Jócsik egy pontos, kidolgozott tervnek nevezte. Mindketten fűztek hozzá bíráló észrevételeket., elsősorban a mezőgazdaságot érintő kérdésekben. Jócsik aggodalmát fejezte ki, hogy a tervezetben a bevételi oldalon szereplő 60 millió aranypengős földadó erején fölül terhelheti meg a parasztságot. Ehhez Farkas is csatlakozott, megjegyezve, hogy ez 4-szer annyi, mint az 1924-es szanálási tervben volt. Jócsiknak az 1 aranydollár egyenlő 7 forint, valamint az 1 kg arany egyenlő 7000 egység váltási arányok sem tetszettek, erre reagált Veres Péter, hogy „így nagy értékű lesz a fillér és sok életszükséglet drága lesz.”¹⁷ Farkas mind a várható mezőgazdasági, mind az ipari termelés vonatkozásában túl optimistának ítélte meg a tervezetét. Véleménye szerint a mezőgazdaság 1946-ban az 1938-as termelés 55–60%-át fogja produkálni az MKP tervében szereplő 95 % helyett, hasonlóan az ipar sem fogja az 1938-as érték 80%-át, csak legföljebb a felét. Ezt leszámítva azonban „a terv többi része nagyon reális és kitűnő munka.” Farkas a jótételi terhek csökkentése szempontjából az erdélyi 400 milliós aranyfrank értékű, a CASBI által igénybe vett magyar vagyont fontos tételnek tartotta, így évi 42 millió dollár teljesítése maradna, s ez már kezelhető lenne. Jócsik és Farkas egyetértettek abban, hogy az MKP ebben az ügyben ne számoljon 1 milliárdos összeggel, mert ebben már az erdélyi magyar lakosság egész vagyona benne lenne. Ahogy Farkas fogalmazott a jegyzőkönyv szerint: „Igaz, hogy saját szanálásunk érdeke az, hogy az erdélyi vagyontárgyakat feláldozzuk, viszont a kisembereket nem lehet tönkretenni.” A forint bevezetéséhez elengedhetetlenül szükségesnek ítélte aranyfedezetet Farkas biztosítva látta, mivel „95 ezer kg

---

¹⁷ PIL 284–13. ö. e. Rövid tartalmi összefoglalást ad BALOGH SÁNDOR: i. m. 256.

aranyunk van kinn ... ebből 35 ezer kg a Nemzeti Banké”, amit az ország vissza fog kapni a közeljövőben. Végül az ülésen az NPP vezető gazdaságpolitikusa kérte a Politikai Bizottság felhatalmazását, „hogya ha a megjegyzésekkel elkészülünk, akkor ezt a nyilvánosság kizárásával közvetlenül közöljem, hogy mi milyen módosításokat javasolunk a tervben” A Politikai Bizottság elfogadott határozatában eleget tett Farkas kérésének.

Egyelőre hitelt érdemlő forrással nem lehet bizonyítani, hogy ez végül mikor és milyen formában valósult meg. Az viszont tény, hogy az NPP központi sajtóorgánuma a forint bevezetése előtti 3 hónapban kiemelten kezelte a szanalás és a pénzügyi stabilizáció kérdését, beszámolt Farkas Ferenc szerepléseiről a különböző politikai rendezvényeken. Így például a lap május 25-i cikkének már a címe is beszédes: A stabilizáció után a mai nyomorúságunkat tisztos szegénység váltja föl. Ebben a tudósító a budapesti I. kerületben Farkas Ferencnek Antos Istvánnal, az MKP pénzügyminisztériumi államtitkárával közösen megtartott rendezvényéről adott összefoglalót. A stabilizációt kiemelten tárgyaló július 8-i pártközi értekezleten a Nemzeti Parasztpárt részéről Veres Péter, Erdei Ferenc, Farkas Ferenc és Kovács Imre vettek részt. A jegyzőkönyv tanulsága szerint közülük Farkas és Veres fűzött észrevételeket a Nagy Ferenc miniszterelnök által meghatározott, a stabilizáció kérdésével kapcsolatos 6 ponthoz. A részletesebb és átfogóbb hozzászólás Farkasé volt. Ebben elsőként a magánvállalatokra vonatkozó B-lista rendelet minél előbbi életbe léptetését javasolta, mert „számolni kell azszal, hogy a stabilizáció megindulásakor a magánvállalatok legnagyobb része a szó szoros értelmében fizetéképtelen lesz.”¹⁸ Az ár- és bérszínvonal megállapításához hozzáfűzte, hogy „az agráröllöt nem lehet elkerülni, de gondoskodni kell arról, hogy a parasztság, ha drágán is, de feltétlenül kapjon a forintjáért iparcikket, mert ez bizalmának alapja.” A lineáris béremeléseket el kell kerülni, a jegyre kapható cikkek kapcsán a szabad piac semmilyen formáját nem szabad eltűrni. Ezenkívül Farkas fontosnak tartotta a stabilizáció propagandája kapcsán az őszinteséget. Hozzászólásában nagy teret szentelt az adópengő elinflálódásának., ennek nem szabad megisméltódnie, „ az emberek és elsősorban a kisemberek hittek és bíztak az adópengőben, amely hónapokon keresztül stabil értékmérőnek bizonyult”. Leromlását Farkas katasztrófának tartotta és sürgette az adópengő-forint átszámítási alapjának

---

¹⁸ PIL 283–10/122 1–12. Közli: Pártközi értekezletek, politikai érdekegyeztetés, politikai konfrontáció 1944–48. Bp. 2003.

sürgős megállapítását, hogy ezzel a lakosság stabilan kalkulálhasson. Ezt Tildy Zoltán köztársasági elnök vitaösszefoglalója alatt rövid közbevetéssel még egyszer hangoztatta.

Veres Péter csatlakozott párttársához hozzászólásában, tartva attól, hogy a magángazdaság fizetésektelen lesz, mert az árueledés átmeneti nehézségekbe fog ütközni és forgótőke nem áll majd rendelkezésre. A B-listázásokkal együtt megugorhat a munkanélküliség, ezért szükség lenne egy közmunkaprogramra. Az NPP elnöke külön kérte, hogy a stabilizációs propaganda „legyen igaz, de a nép nyelvén szóljon, s akkor hatásos is lesz.”

Általában elmondható, hogy a Nemzeti Parasztpárt vállalni tudta a stabilizációs programot, de szakértői meglehetősen óvatossággal, a mezőgazdaságra és a párt kisparaszti tömegbázisára tekintve helyenként kifejezetten aggodalommal várták a forint bevezetését. Politikai súlya miatt nem tudott meghatározó szerepet játszani benne. Ráadásul pont a stabilizációval együtt került sor 1946. nyarán a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ügyvezető-elnök helyettesének, Szviridov altábornagynak a kezdeményezésére a Magyar Nemzeti Bank lefejezésére, amelynek eredményeképpen Oltványi Imre elnök (FKGP), Faragó László vezérigazgató (SZDP) és a már említett parasztpárti Kárász Artúr igazgató augusztus 9-i hatállyal lemondtak tisztségükről. A párt így éppen ekkor egy fontos pozíciót, s mint kiderült, egy jó szakembert is veszített. Az ügyel és Kárász jövőjével kapcsolatban nagy vita bontakozott ki a párt Politikai Bizottságának ülésén, ez azonban már az NPP-n belüli áramlatok politikatörténetéhez tartozik.¹⁹

---

¹⁹ PIL 284–13. ö.e.

ZOLTÁN SERFÓZÓ

Le Parti National Paysan et l'inflation de 1945/46

Le Parti National Paysan aux élections législatives n'a obtenu que 6,87% des votes le 4 novembre 1945. Parmi les 4 partis gouvernants le pays en coalition il avait la possibilité la plus modeste d'influencer la politique intérieure. Jusqu'à nos jours l'historographie hongroise s'occupait de sa position politique vis à vis de ses partenaires: Le Parti Communiste Hongrois et Le Parti Indépendant es Petits Propriétaires qui menaient une lutte marquante pour le pouvoir politique. Le PNP avait la base intellectuelle dont certains représentants étaient capable d'analyser correctement les processus monétaires de la période de l'hyperinflation. Les articles et les documents écrits par Farkas Ferenc, Kárász Artúr etc. nous en donnent les preuves. Le PNP estimait le projet de la stabilisation du PCH réalisable, mais sa critique nous montre certain d'angoisse en ce qui concerne de l'avenir de l'agriculture et de la position des paysans qui faisaient la base du parti. Malgré ca il participait a la réalisation de la politique de la stabilisation monétaire surtout avec ses moyens de la propagande.